

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
El. p. kanceliarija@prezidentas.lt

2024 m. rugsėjo 9 d., Nr. 24–087AR

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIME PRIIMTO ALKOHOLIO KONTROLĖS ĮSTATYMO PAKEITIMŲ POJEKTO (NR. XIVP–1086(3))

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) šiuo raštu kreipiasi į Lietuvos Respublikos Prezidentą dėl š. m. rugsėjo 3 d. vykusioje neeilinėje Lietuvos Respublikos Seimo sesijoje priimtą Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I–857 (toliau – Įstatymas) 2, 10, 12, 17, 22, 28, 29 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 10¹ straipsniu įstatymo projektą (Nr. XIVP–1086(3)) (toliau – Įstatymo projektas). LVK nuomone, Įstatymo projektas priimtas per daug skubotai ir neįvertinus galimų neigiamų pasekmių – sukuriama erdvė vystyti nelegalią prekybą Lietuvoje, atliepiant siauros visuomenės grupės interesus.

LVK pritaria, kad naminė degtindarystė ir kiti tradiciniai gėrimai yra Lietuvos kulinarijos paveldo dalis, palaiko smulkiuosius, vietinius šalies gamintojus bei jų gaminamus tradicinius produktus, tačiau laikosi pozicijos, kad įteisinant itin stiprių alkoholinių gėrimų gamybą Lietuvoje, valstybei yra būtina įrankis užtikrinti alkoholinių gėrimų kokybės kontrolę ir, atitinkamai, vartotojų gyvybės ir sveikatos apsaugą nuo galimai nekokybiškų gaminių. Žemiau pateikiame, LVK vertinimu, esminius Įstatymo projekto trūkumus.

Svarbu akcentuoti, kad nors Lietuvoje alkoholinių gėrimų rinka yra itin griežtai reguliuojama ir kontroliuojama, tačiau aptariamame Įstatymo projekte nėra numatytas aiškus kontrolės mechanizmas, kaip bus užtikrinamas ūkininkų ūkiuose gaminamiems alkoholiniam gėrimams nustatytų reikalavimų laikymasis. Diskusijų dėl šio Įstatymo projekto metu buvo minima, kad ūkininkų pagamintų naminių alkoholinių gėrimų kontrolė turėtų būti užtikrinama tuo pačiu kontrolės mechanizmu kaip ir kitų maisto tvarkymo subjektų veikla ir tai neturėtų sudaryti sunkumų kontroliuojančios institucijos pareigūnams atlikti savo pareigas. Vis tik trūksta aiškumo, kaip bus užtikrinama kontrolė, kai ūkininkas *remiantis Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalimi* yra fizinis asmuo ir jam galioja kiti teisiniai instrumentai. Pažymėtina, kad iki šiol alkoholinių gėrimų gamyba bei prekyba buvo leidžiama išskirtinai tik juridiniams asmenims, siekiant efektyvios šios veiklos kontrolės. Minėtam tikslui pasiekti visos kontrolės priemonės tiek teisiniu, tiek praktiniu veiklos aspektais yra pritaikytos būtent prie juridinių asmenų veiklos pobūdžio ir reikalavimų. Ūkininkai, teikiantys kaimo turizmo paslaugas, yra fiziniai asmenys, todėl viena iš aktualiausių įžvelgiamų problemų kontroliuojančios institucijos veikloje bus galimybės vykdyti realius patikrinimus. Paminėtina, kad pagal galiojantį teisinį reguliavimą kontroliuojančios institucijos neturi teisės patekti į fiziniam asmeniui priklausančias valdas ar (ir) patalpas, o tai savo ruožtu reiškia užkertamą kelią realiems ūkininkų veiklos patikros veiksams atlikti.

LVK kaip viena iš Įstatymo projekto trūkumų vertina ir tai, kad **neužkertamas kelias** alkoholinius gėrimus ūkininkų ūkiuose gaminti iš kitų, bet ne jų pačių užaugintų žaliavų. Be to, Įstatymo projekte **trūksta apibrėžties, kas laikoma „nesaugiomis priemaišomis“**. Tai neturėtų būti paliekama visiškai laisvai gamintojų interpretacijai. Kyla abejonių, ar degustacijoms sodybose nebus siūlomi neaiškūs mišiniai, pagaminti naudojant neaiškios kilmės spiritą ar kitas medžiagas ir kaip tai bus kontroliuojama.

Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projektu siūloma leisti gėrimus degustuoti vietoje, tačiau norint suteikti teisę vykdyti degustacijas kaimo turizmo sodyboms bei ūkininkams turi galioti ir viešojo

maitinimo įstaigoms keliami licencijavimo reikalavimai. Be to, paminėtina, kad Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti ir nuostatą, kad šia veikla galės užsiimti tik tos sodybos, kurios užtikrina jų prieinamumą negalią turintiems asmenims, tačiau kas bus atsakingas už to kontrolę Įstatymo projekte nenurodyta. Manome, kad yra ydinga praktika aukščiausią teisinę galią turinčiuose norminiuose teisės aktuose įtvirtinti nuostatas, kurios iš esmės nebūtų taikomos arba jų taikymo kontrolė kelia rimtų abejonių. Kartu pažymime, kad šiems gėrimams, pagamintiems savo reikmėms, nėra taikomi akcizo mokesčiai ar kiti reikalavimai, susiję su alkoholinių gėrimų ženkliniu (banderolės ir kiti privalomi žymėjimai), tad taip paliekama galimybė piktnaudžiauti degustacijos teise kaimo turizmo sodybose realiai vykdant prekybą jos teritorijoje. Pavyzdžiui, galimas atvejis, kad pagamintas alkoholinis gėrimas bus tiekiamas privačios šventės svečiams, traktuojant tai kaip degustacijos paslaugą, tačiau priemonių, kaip tą sukontroliuoti pasigendame.

Kartu nėra aišku ir kaip bus užtikrinamas leidimo gaminti iki 100 litrų per metus reikalavimo laikymasis, kadangi Įstatymo projekte nenumatytas aiškus mechanizmas, kaip Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba ar kitos priežiūros institucijos tai galėtų užtikrinti.

Paminėtina, kad liko neišspręstas ir ūkininkų atsakomybės pažeidus Įstatymo nuostatas klausimas. Ūkininkų atsakomybė už keičiamo Įstatymo pažeidimus turėtų kilti pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksą (toliau – ANK) arba Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą (toliau – BK) (*keičiamo Įstatymo 33 straipsnio 1 dalis*) priklausomai nuo to, kuriame iš nurodytų kodeksų esančią teisės pažeidimo sudėtį atitinka ūkininko padaryta veika (*tai buvo pažymėta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. balandžio 12 d. nutarime Nr. 256 „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 10, 12, 17, 18 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1086“*), tačiau kartu su Įstatymo projektu nebuvo pateikti nei BK, nei ANK pakeitimai. Manome, kad **yra ydinga palikti atsakomybės klausimą spręsti jau po Įstatymo projekto priėmimo.**

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manome, kad įsigaliojus priimtiems Įstatymo pakeitimams, ūkininkai, vykdantys kaimo turimo veiklą, įgys teisę gaminti itin stiprius alkoholinius naminius gėrimus be aiškaus kontrolės mechanizmo.

Tikimės, kad šiame rašte pateikti pastebėjimai dėl Įstatymo projekto bus naudingi priimant galutinį sprendimą dėl siūlomo itin stiprių alkoholinių gėrimų naminės gamybos Lietuvoje įteisinimo. Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

L.e.p. generalinis direktorius

Emilis Ruželė